

DOI <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2022-75-44-53>
УДК 378.147:811.161.2

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНО-ІНЖЕНЕРНИХ ТА ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

© Ротова Н.В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Ротова Наталія Володимирівна: ORCID: 0000-0002-3759-678; rona19@ukr.net; кандидат філологічних наук, доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розкрито специфіку застосування методу проєктів при вивченні української мови іноземними студентами як технологію, яка передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, що застосовуються в спільній діяльності викладача і студента.

Зазначено, що при навчанні українській як іноземній мові традиційно прийнято виходити з розуміння мови як діяльності, тому самий процес навчання мови повинен стати активною діяльністю студента. Сьогодні дедалі очевиднішим стає завдання переходу традиційної системи навчання, що склалася, українській мові як іноземній до проєктного способу організації навчального процесу, основною ж метою вивчення української мови іноземними студентами є розвиток навичок, необхідних для ефективного застосування мови в умовах реальної повсякденної комунікації.

Зауважено, що продукування усного мовлення пов'язане із цілим рядом психологічних факторів, які можуть суттєво ускладнювати цей процес. Одним із таких факторів є підвищене хвилювання студентів, отже, створення сприятливої атмосфери на заняттях, комфортних та зрозумілих умов роботи, а також використання найрізноманітніших стимулів, що позитивно впливають на мотивацію та уяву студентів, є найважливішими завданнями викладача. На думку авторки, саме метод проєктів відповідає цим вимогам і допомагає побудувати процес взаємодії між здобувачем вищої освіти та викладачем на основі співробітництва та педагогічної підтримки. На всіх етапах виконання проєкту створюються передумови застосування системно-діяльнісного підходу до навчання, що сприяє розвитку творчих здібностей студентів.

Доведено, що метою навчання української мови є підготовка іноземних студентів для вдосконалення всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, яка є головною умовою не лише здобуття вищої освіти, а й міжкультурної комунікації в цілому. Воно здійснюється за програмою, в основі якої лежать модулі, які включають основні теми, передбачені для вивчення в рамках базового курсу, і підтеми, які передбачають більш глибоке вивчення деяких важливих аспектів у рамках основних модулів. Проєктний метод дозволяє сформувати в студентів, що навчаються, вміння самостійного ведення дослідження в заданій галузі, що допоможе їм надалі реалізувати більш складні проєкти в їхній професійній діяльності.

Ключові слова: метод проєктів, оптимізація процесу навчання, системно-діяльнісний підхід до навчання, комунікативні міжкультурні компетенції, особливості використання методу проєктів у модульній системі в навчанні.

Rotova N.V. "Application of the project method during the study of the Ukrainian language by foreign students of pedagogic engineering and engineering specialties"

The article reveals the specifics of the application of the project method in the study of the Ukrainian language by foreign students as a technology that involves a set of research, search, and problem-solving methods used in the joint activity of a teacher and a student. It is noted that when learning Ukrainian as a foreign language, it is traditionally accepted to proceed from the understanding of the language as an activity; therefore, the very process of language learning should become an active activity of the student. Today, the task of transitioning the existing traditional system of teaching Ukrainian as a foreign language to a project-based way of organizing the educational process is becoming more and more obvious. The main goal of learning a foreign language is the development of skills necessary for the effective use of the language in the conditions of real everyday communication.

It is noted that the production of oral speech is associated with a number of psychological factors that can significantly complicate this process. One of these factors is the increased excitement of students, therefore, the creation of a favorable atmosphere in classes, comfortable and understandable working conditions, as well as the use of a wide variety of stimuli that positively affect the motivation and imagination of students, are the most important tasks of the teacher. According to the author, it is the project method that meets these requirements and helps to build a process of interaction between higher education students and teachers based on cooperation and pedagogical support. At all stages of project implementation, prerequisites are created for the application of a system-activity approach to learning, which contributes to the development of students' creative abilities. It has been proven that the purpose of learning the Ukrainian language is to prepare foreign students to improve all components of foreign language communicative competence, which is the main condition not only for obtaining higher education, but also for intercultural communication in general. It is carried out according to a program based on modules, which include the main topics provided for study within the framework of the foundation course, and sub-topics which provide for a more in-depth study of some important aspects within the framework of the core modules. The project method allows students to develop the ability to independently conduct research in a given field, which will help them in the future to implement more complex projects in their professional activities.

Keywords: project method, optimization of the learning process, system-activity approach to learning, communicative intercultural competences, peculiarities of using the project method in the modular system in education.

Постановка проблеми. Велика кількість відкриттів, стрімкість розвитку знання та науки вимагає від людини розвиненого дослідницького, творчого мислення. Це спричиняє зміну сенсу та цілей освіти, вищою цінністю якого стає освіченість, усвідомлення власної індивідуальності через особистісний досвід. При навчанні українській мові як іноземній вже давно прийнято виходити з розуміння мови як діяльності, тому логічно припустити, що й самий процес навчання мови повинен стати активною діяльністю студента. Сьогодні дедалі очевиднішим стає завдання переходу традиційної системи навчання, що склалася, до проєктного способу організації навчального процесу, а основною метою вивчення іноземної мови є розвиток навичок, необхідних для ефективного застосування мови в умовах реальної повсякденної комунікації. Багато вчених сходяться на думці, що саме вміння говорити іноземною мовою є найважливішим завданням навчання мови. Однак не можна не відзначити, що для іноземних студентів говоріння є не лише найважливішим, а й найважчим видом мовної діяльності. Багато викладачів погодяться, що впевнене володіння граматичними структурами мови при виконанні письмових завдань далеко не завжди дозволяє так само впевнено застосовувати мову на практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Продукування усного мовлення пов'язане із цілим рядом психологічних факторів, які можуть суттєво ускладнювати цей процес. Одним із таких факторів є

підвищене хвилювання студентів, особливо це характерне для здобувачів вищої освіти молодших курсів. На думку багатьох психологів, говоріння іноземною мовою в аудиторії є тим видом діяльності, при якому люди відчують себе найбільш уразливими. Невпевненість у собі, завищені очікування, страх помилитися, отримати негативний відгук від викладача і, найголовніше, страх виглядати недолуго в очах своїх одногрупників – все це та інші фактори спричиняють ситуації, що деякі, іноді найбільш здатні, студенти відчують страх на практичних заняттях, коли від них вимагається активна участь у розмові іноземною для них мовою. Цей страх може серйозно заважати прогресу слухачів, а в деяких випадках може взагалі позбавити їх можливості досягти вільного володіння українською мовою.

Таким чином, створення сприятливої атмосфери на заняттях, комфортних та зрозумілих умов роботи, а також використання найрізноманітніших стимулів, що позитивно впливають на мотивацію та уяву студентів, є найважливішими завданнями викладача, метою якого є максимальне залучення студентів до спілкування українською мовою. На нашу думку, саме метод проєктів відповідає зазначеним вимогам.

Проєктний метод навчання забезпечує реалізацію принципу культуровідповідності, тобто передбачає нерозривний зв'язок виховання з культурними надбаннями людства і окремого народу, зокрема зі знаннями про загальнолюдські багатства в царині духовної

та матеріальної культури, про особливості розвитку і становлення національної культури та її взаємозв'язки із загальнолюдською; знанням історії народу, його культури і в такий спосіб дозволяє інтегрувати знання в різних наукових галузях. А отже, на нашу думку, саме проєктний метод допомагає побудувати процес взаємодії між здобувачем вищої освіти та викладачем на основі співробітництва та педагогічної підтримки.

При правильному застосуванні метод проєктів дає можливість вивчити проблему з усіх точок зору, використовуючи знання з різних предметних галузей, а також використовувати отримані результати в реальній діяльності. Особливо успішно він використовується під час вивчення української мови як іноземної.

Як відомо, метод проєктів, який сьогодні можна вважати одним із найпопулярніших методів сучасного освітнього простору, передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів та дій студентів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та передбачають презентацію цих результатів у вигляді конкретної форми.

Надзвичайно важливим, на нашу думку, є те, що для сучасної людини з прагматичними життєвими установками важливо вміти організувати своє життя як великий проєкт: визначити найближче завдання, намітити далеку перспективу, розробити план дій для досягнення поставленої мети. Саме тому проєктна діяльність, як відповідає життєвій позиції в цілому, виявляється одним із найбільш ефективних способів вивчення мови.

Як уже зазначалося, метод проєктів - це найчастіше колективна робота. Значний обсяг інформації, яку необхідно знайти й опрацювати, вимагає створення груп, що, у свою чергу, потребує формуванню навичок взаємодії і взаємодопомоги, уміння приймати рішення і нести відповідальність за нього, тактовно робити зауваження і стримано реагувати на них. Як на нас, успіх роботи в групі багато в чому залежить від раціонального розподілу роботи, ідеальною можна вважати ситуацію, коли студенти самі обирають питання для опрацювання.

Дидактичні основи проєктного методу були підготовлені американським педагогом і філософом, викладачем Чиказького університету Джоном Д'юї. Його послідовники В.Кілпатрик, Е.Коллінгс, Є.Паркхерст

обґрунтували й поширили ідеї проєктної діяльності. Основою положена ідея наукової школи полягала в тому, щоб навчальна діяльність будувалася за принципом: «Все з життя, все для життя». На думку засновника школи Дж. Д'юї, головним завданням у навчанні є розвиток мислення, яке формується не шляхом засвоєння теоретичних знань, а під час практичної роботи: студент має усвідомити необхідність вирішити певну проблему, знайти шляхи її розв'язання, використовуючи вже набуті знання й самостійно отримати нові. «Постійно вчитися від життя і формувати такі умови, які б вчили людину в процесі її життя, - це і є найкращий навчальний результат», - вважав Дж. Д'юї [5, с. 5].

Термін «метод проєктів» належить американському професору Вільяму Герду Кілпатрику - послідовнику Дж. Д'юї. В. Кілпатрик розробив цю концепцію та популяризував її в усьому світі як таку, що може застосовуватися в будь-якій галузі - математичних, інженерних наук, музики і, звичайно, вивчення іноземних мов [10]. Структура, запропонована дослідником, залишається актуальною й сьогодні. На його думку, проєкт має чотири стадії: задум, планування, виконання та оцінку.

В.Кілпатрик прагнув, щоб теми проєктів, по-перше, враховували навчальні інтереси студентів, і по-друге, вчили працювати в колективі, досягати консенсусу в можливій конфліктній ситуації [10].

В Україні метод проєктів був відомий ще 1925 року і найповніше був реалізований у педагогічній практиці А.С. Макаренка. Як дидактична система був колі наукових інтересів українських дослідників В. Шульгіна і М.Крупеніної, які вважали його реальним засобом для перетворення «школи навчання» на «школу життя», в якій отримані знання можуть бути реалізовані в ході практичної діяльності учнів. На жаль, за радянських часів метод проєктів не отримав широкого розповсюдження. Ми можемо пояснити таку ситуацію зокрема тим, що не всі викладачі були обізнані з цією методикою, а отже, не готові до серйозної, копіткої роботи, якої вимагає метод проєктів. Необхідність підвищення ефективності освітнього процесу в 90-і роки минулого століття сприяла відновленню застосування проєктної діяльності. Особливо популярним цей метод став у викладанні іноземної мови взагалі і української мови як іноземної зокрема. З'явилися методичні

розробки, які сприяють переведенню проектної діяльності з теоретичної в практичну площину. Сьогодні до методу проектів активно звертаються викладачі-практики та методисти П.Підкасистий, Г. Селивко, О. Гончаренко, О. Савченко, Ф. Бегьом, І. Олійник, О. Пата. Сьогодні це стандартний прийом, що дозволяє набувати знання й навички й водночас розвивати самостійність і відповідальність, уміння працювати в групі. Метод проектів сприяє формуванню критичного, рефлексивного мислення здобувачів вищої освіти, розширює їх власний досвід. Основні засади навчання: проблемність, інтерактивність, особистісний розвиток, створення умов для розкриття потенціалу тих, хто навчається. І результатом має стати формування покоління діяльних, ініціативних, незалежних та відповідальних громадян, готових самостійно приймати рішення та відповідати за них.

Проектний метод навчання забезпечує реалізацію принципу культуровідповідності, що передбачає нерозривний зв'язок виховання з культурними надбаннями людства і свого народу, зокрема зі знаннями про загальнолюдські багатства в царині духовної та матеріальної культури, про особливості розвитку і становлення національної культури та її взаємозв'язки із загальнолюдською і в такий спосіб дозволяє інтегрувати знання з різних наукових галузей. А отже, проектний метод допомагає побудувати процес взаємодії між здобувачем вищої освіти та викладачем на основі співробітництва та педагогічної підтримки розвитку.

При правильному застосуванні метод проектів дає можливість вивчити проблему з усіх точок зору, використовуючи знання з різних предметних галузей, а також застосовувати отримані результати в реальній діяльності. Успішно він використовується й під час вивчення української мови як іноземної. Метод проектів, який завойовує сучасний освітній простір, передбачає «певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів та дій студентів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та передбачають презентацію цих результатів у вигляді конкретного продукту діяльності [12].

Як уже зазначалося, сьогодні до методу проектів активно звертаються викладачі-практики та методисти. Використання методики проектного типу дає можливість активно проявити себе в системі

взаємовідносин зі студентами, максимально розкрити свій творчий потенціал. Метод проектів можна розглядати як технологію, яка передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, застосовуваних у спільній діяльності викладача і студента. Він спирається на пошук оптимального варіанту вирішення проблеми: у процесі навчальної діяльності студенти самостійно планують та вирішують конкретні практичні завдання. На всіх етапах виконання проекту створюються передумови застосування системно-діяльнісного підходу до навчання, що сприяє розвитку творчих здібностей студентів.

Вибираючи проблему дослідження та вирішуючи конкретні практичні завдання, студенти виходять зі своїх інтересів та ступеня підготовленості. Отже, метод проектів можна розглядати як «спосіб досягнення мети через детальну розробку навчальної проблеми, яка має завершитися цілком практичним результатом, оформленим у той чи інший спосіб» [12].

Проективна методика успішно використовується в практиці викладання української мови як іноземної, дозволяючи задовольнити найрізноманітніші запити іноземних здобувачів вищої освіти, забезпечити їх знаннями в різних галузях української та загальнолюдської культури, навичками міжкультурного спілкування в сучасному полікультурному світі. Більш ефективні результати при роботі з проектною методикою досягаються в умовах мовного середовища, адже саме застосування цієї методики навчання сприяє успішній адаптації студентів до нових умов життя та навчання.

Мета статті. Незважаючи на те, що метод проектів є досить популярним і існує досить багато наукових розробок щодо його застосування, методика його застосування в ході вивчення української мови в модульній системі не розглядалася. Отже, наша стаття присвячена особливостям використання методу проектів у модульній системі в навчанні української мови в Українській інженерно-педагогічній академії іноземними студентами інженерних та інженерно-педагогічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Метою навчання української мови є підготовка іноземних студентів для вдосконалення всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, яка є головною умовою не лише

здобуття вищої освіти, а й міжкультурної комунікації в цілому. Воно здійснюється за програмою, в основі якої лежать модулі, які включають основні теми, передбачені для вивчення в рамках базового курсу, і підтеми, які передбачають більш глибоке вивчення деяких важливих аспектів у рамках основних модулів.

Так, модульна програма 1-ого курсу включає такі модулі (теми):

1. Особиста ідентифікація. Моя Батьківщина
2. Академія, студентське життя.
3. Харчування. Здоровий спосіб життя.
4. Місто та транспорт. Відпочинок і подорожі.
5. Освіта та культура.

Після вивчення теми та модуля студенти здають рубіжний та підсумковий контроль, що складається з двох рівнів. Досвід роботи переконливо доводить, що саме застосування проєктного методу сприяє активізації роботи студентів із вивчення української мови і дає можливість дізнатися багато необхідних для життя речей.

Вимоги до організації проєктної діяльності включають такі положення: 1) проєкт повинен бути включений у процес навчання студентів; 2) студенти повинні обговорювати реальні проблеми та ставити посилені для себе завдання; 3) у результаті обговорення має бути чітко сформульована практична чи дослідна (творча) проблема для її подальшого вирішення; 4) діяльність студентів обов'язково повинна мати вмотивований, осмислений, раціональний характер; 5) кінцевий вид проєкту (презентація, звіт, доповідь тощо) повинен мати пояснювальну записку з викладом основних ідей виконаного проєкту.

Основні етапи проєктної діяльності зазвичай мають такий вигляд:

- 1) підготовчо-організаційний: визначення проблеми та відповідних завдань, способів їх вирішення; висування робочої гіпотези; 2) планування: обговорення методів досягнення поставленої мети та способів оформлення результатів проєкту; 3) дослідницька проєктна діяльність: опитування, анкетування, інтерв'ювання; збір, систематизація та аналіз отриманих даних; 4) висновки: підбиття підсумків, формулювання результатів; 5) подання: оформлення результатів та їх презентація; оцінка виконаної роботи.

За характером домінуючої в проєкті діяльності виділяють такі види проєктів: інформаційний, дослідницький, практико-орієнтований, рольовий, пригонницький, ігровий, творчий тощо.

Інформаційний проєкт, що найбільше підходить для студентів-першокурсників, спрямований на збирання та вивчення інформації про якусь відому людину, значущий об'єкт або видатне явище з метою аналізу, узагальнення та подання основних висновків на занятті.

Так, наприклад, саме на початковому етапі навчання успішно реалізується інформаційний проєкт «Моя країна», який може бути як індивідуальним, так і колективним (залежно від кількості представників кожної країни в групі). Завдання підготувати розповідь про свою країну є для студентів практично осмисленим, оскільки студент психологічно вмотивований до мовної діяльності такого роду, у нього є яскраво виражене бажання розповісти про свою країну однокурсникам і викладачеві, зацікавити їх, створити привабливий образ своєї країни. Студентам дається домашнє завдання підготувати презентацію з теми «Моя країна» (з урахуванням вибору різних аспектів для подання: географічне положення, історія, культура, свята, національна кухня тощо).

В УПА, зокрема, зарекомендували себе як ефективні такі види проєктної діяльності: вивчення біографій відомих українських учених, письменників, громадських діячів; вивчення культурно-історичних особливостей українських міст для розробки туристичного маршруту; вивчення меню кафе та ресторанів (в інтернеті) з українською кухнею з метою вибору оптимального варіанту, щоб запросити своїх друзів тощо.

Цілком очевидно, що виконання цих нескладних практичних проєктних завдань вирішує відразу кілька завдань: розвиває дослідницькі вміння, удосконалює навички усного і письмового мовлення, збільшує запас активної лексики, а «знати багато слів – значить знати багато речей» [12].

Крім презентації відеоматеріалів, студенті повинні оформити свій проєкт письмово за запропонованою схемою із урахуванням можливості її зміни або творчого переосмислення.

Особистий досвід показує, що з проєктної діяльності в мовному середовищі доцільними є такі традиційні теми, як «Магазин», «Продукти», «Транспорт» тощо. Головнє завдання під час роботи з цими темами – сформулювати проблему значної актуальності й комунікативної спрямованості. Наприклад, студентам пропонується практико-

орієнтований проєкт: з'ясувати, в якому магазині Харкова можна купити продукти, одяг або взуття з найкращим співвідношенням «ціна – якість». Для цього студенти повинні поспілкуватися з українськими та іноземними студентами, з'ясувати їхню думку, самостійно вивчити ситуацію в кількох найближчих магазинах, виписати асортимент товарів, що їх цікавлять, та їх ціни.

Тема «Транспорт» передбачає з'ясування, у який спосіб зручніше й дешевше дістатися академії з гуртожитку або певного району міста, як доїхати в Київ або на батьківщину студента – в Ашгабад, Баку, Браззавіль, Пуент-Нуар, Алжир тощо.

У рамках четвертого модулю першого курсу «Освіта» студентам пропонується підготувати презентацію про систему освіти в різних країнах. Кожен студент обирає якусь конкретну країну: це може бути система освіти його рідної країни, країни, де навчаються його рідні чи друзі, або освіта країни, про яку хоче дізнатися здобувач освіти. Студент самостійно вивчає довідковий матеріал, готує презентацію, як роздавальний матеріал кожен студент у групі отримує таблицю, яку необхідно заповнити в ході презентації або після її закінчення. Час презентації – близько п'яти хвилин. Після закінчення виступу всіх студентів у кожного має бути таблиця порівняльного аналізу щодо кожної з представлених країн. Фінальна частина заняття передбачає загальне обговорення особливостей системи освіти кожної країни, заслуховуються результати роботи всіх студентів, засновані на заповненні таблиць. Дискусія передбачає обґрунтування аргументів «за» і «проти» кожної з висловлених точок зору. Підсумком роботи має стати єдине рішення – яку систему можна вважати найбільш досконалою, засноване на загальних висновках та аргументах, поданих у групі. Таким чином, у процесі обговорення група має дійти компромісу, який і буде розв'язанням проблемної ситуації, а відповідно, й реалізацією мети, поставленої на занятті.

Можна виділити такі позитивні риси цієї форми організації заняття з навчання української мови:

1. Форма роботи та супутні їй завдання, описані вище, дають студентам можливість познайомитися з освітніми традиціями та культурними особливостями народів різних країн у контексті порівняння з традиціями та особливостями освіти України. Таким чином, шляхом дискусії та пошуку спільних точок зору

така форма організації заняття дозволяє дійти спільної думки і тим самим створити ситуацію комунікації українською мовою з подальшим вирішенням поставленого завдання.

2. Виконання завдання (зокрема заповнення таблиці) у міру сприйняття презентації є ефективним завданням, спрямованим на сприйняття української мови на слух, що сприяє активізує такі розумові процеси, як аналіз та синтез інформації, диференціації головного та другорядного в матеріалі, що сприймається студентом.

3. Ведення дискусії українською мовою, аргументація різних точок зору, опонування та підбиття підсумку, обговорення – дозволяють ефективно розвивати вміння говоріння українською мовою (як монологічні, так і діалогічні).

4. Така форма роботи дає можливість студентам удосконалювати навички як самостійної (індивідуальної) роботи, так і групової.

5. Необхідність подання результату індивідуальної роботи у формі презентації сприяє розвитку в студентів умінь створення презентації з використанням різноманітних технічних засобів, а також знання правил подання презентації перед аудиторією.

6. Початковий етап виконання завдання (пошук інформації, її аналіз та синтез) сприяє розвитку загальномовних навичок роботи з довідковим матеріалом.

Якщо на першому курсі ефективно використання короткострокових групових проєктів, то на другому курсі під час вивчення модулю «Засоби масмедіа та соціальні мережі» студентам пропонується створення газети-плаката, на якому мають бути представлені новини студентського життя. Перед виконавцями проєкту ставилися такі навчальні завдання: систематизація лексики із запропонованих тем, формування лексичного запасу з української мови, а також розвиток комунікативних умінь.

Перше завдання виконувалось у процесі відбору матеріалу для завдань, друге – під час презентації газети. Проєкт зайняв загалом близько двох академічних годин без урахування самостійної роботи студентів. Результат був представлений у формі газет – плакатів. Участь у проєкті була корисною для студентів, оскільки дозволила не лише порівняти результати своєї роботи з роботами інших учасників конкурсу, а й реально включитись в активне використання

української мови як інструменту вираження думок. Цей проєкт є короткостроковим, що реалізується в межах кількох занять.

Організація заняття з навчання української мови, описана вище, є комплексною, тому що включає різні форми і види роботи, типи завдань і вправ, сприяє розвитку різних умінь і формуванню навичок спілкування українською мовою. Метод проєктів у цій ситуації можна вважати не простим, але ефективним етапом і у формуванні критичного мислення. Проєкт відрізняється від інших проблемних методів тим, що в результаті певної пошукової, дослідницької, творчої діяльності студенти не тільки вирішують поставлену проблему, але й створюють конкретний реальний продукт, що демонструє можливість та вміння застосувати отримані результати на практиці. При цій формі організації заняття задіяні вміння, що відбивають специфіку комунікативної компетентності. Якщо до цього додати знання мовного етикету носіїв мови, соціокультурний аспект проблеми, що обговорюється, стає очевидним продуктивний характер проєктного методу, що відповідає особливостям сучасного розуміння методики навчання української мови. Проєктний метод дозволяє сформувати в студентів, що навчаються, вміння самостійного ведення дослідження в певній галузі, що допоможе їм надалі реалізовувати більш складні проєкти в їхній професійній діяльності. Таким чином, проєкт покликаний активізувати пізнавальну діяльність студентів на шляху формування критичного мислення, адже важливе місце в методі проєктів посідають дискусії. Уміння вести дискусію у формі діалогу чи полілогу – необхідна умова успішної спільної роботи студентів над проєктом у малих групах.

У ході дискусії найбільш ефективно формуються соціолінгвістична та прагматична компетенції. У процесі обговорення виявляються суперечності соціокультурного плану, висуваються аргументи та контраргументи, вибудовується логіка доказовості позиції промовця. Разом із тим, здобувачі вищої освіти навчаються аналізувати проблему з усіх сторін, розмірковувати та формулювати власну точку зору українською мовою. Причому студенти повинні чітко представляти те, що від них вимагається, а саме: висновки з проблем вивчення, а не перерахування фактів; аргументованість та лаконічність відповідей, а не розмиті

міркування, де суть не зрозуміла. Ці вимоги до ведення дискусії дозволяють сформувати певну культуру мови, наприклад, уважно, не перебиваючи, вислуховувати співрозмовника, коректно ставити йому питання, ввічливо спростовувати його судження, доводячи власну думку. Звернення до методу проєктів при навчанні української мови обумовлено тим, що він дає можливість зосередити увагу того, хто навчається, не на структурі мови, а на проблемі, перемістити акцент з лінгвістичного аспекту на змістовний, досліджувати проблеми та розмірковувати над їх вирішенням, використовуючи мову як інструмент.

Проєктна методика є досить складним поєднанням форм і методів навчання української мови, тому необхідно заздалегідь ретельно готувати студентів до роботи над проєктом.

Особливо корисними для студентів другого і третього курсів для розвитку мовних умінь можна вважати дослідницькі проєкти, які за структурою нагадують наукове дослідження. Тобто вони передбачають постановку завдання, обґрунтування її актуальності, висування робочої гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення і аналіз отриманих результатів. Науково-дослідні мініпроєкти готують студентів до подальшої наукової роботи. Підготовка такого роду проєктів вимагає вміння роботи з різними словниками, спеціальною літературою. Дослідницькі завдання проєктного типу можуть бути спрямовані на пошук відповідей на складні, неоднозначні питання, зокрема пов'язані з розумінням художніх творів. Так, традиційно зацікавлення студентів викликають такі теми: «Спільні риси творчості Г.Сковороди та Махтумкулі», «Тарас Шевченко та Махтумкулі – виразники вікових прагнень свого народу». Особливо успішними, на нашу думку, є проєкти, які поряд з іноземними студентами залучають українських студентів, зокрема зі спеціальності «Історія та археологія». Презентації таких бінарних проєктів мають великий успіх і дають можливість студентам більше дізнатися про культуру різних країн і народів.

Практико-орієнтовані проєкти зазвичай спрямовані на вирішення практичних завдань, що відображають певні інтереси учасників проєкту. Так, на нашу думку, у рамках модулю «Освіта» доцільно познайомити студентів зі словниками, які знадобляться їм у подальшій навчальній роботі. У другому семестрі

першого курсу студенти вже знайомі з деякими українськими словниками: орфографічним, орфоепічним, тлумачним тощо. Як правило, вони розміщені в кінці підручників української мови. Але словників, які можуть стати в нагоді в навчальній діяльності, набагато більше. Це граматичний словник, словник антонімів і синонімів, словник іноземних слів, професійні тощо.

Беремо в бібліотеці наявні словники, студенти розподіляються на групи, кожна група вибирає словник (один чи кілька). Проводиться дослідницька діяльність: визначаються автори словника, його призначення, розглядаються особливості складання словникової статті, потім оформлюються сторінки довідкового посібника. Кожному словнику приділяється окрема сторінка. Після виконаної роботи кожна група представляє (захищає) свій проєкт (сторінку допомоги). Якщо потрібно, допрацьовує його. Потім усі сторінки збираються до купи - ось і готовий навчальний довідник. Це колективний проєкт, хоча виконується він малими групами. У ході роботи над довідником у студентів розвиваються не тільки загальнонавчальні дії, але й дослідницькі вміння.

Надзвичайно важливим етапом роботи є оцінювання, як основу для оцінювання виконання проєктів ми використовуємо такі кваліфікаційні критерії:

- найвищий рівень – демонстрація іншомовної комунікативної компетенції, вільне володіння лексично-граматичним матеріалом, навичками планування, проєктування, структурування інформаційного матеріалу проєкту, творча презентація проєкту, оригінальність задуму, наявність цікавого, унікального матеріалу, прикладів із життя;

середній рівень - достатній рівень володіння лексико-граматичним матеріалом, розкриття теми без додаткової, оригінальної інформації та недостатньо розвинені навички аналізу, синтезу та структурування матеріалу;

слабкий рівень – слабе володіння лексико-граматичним матеріалом, недостатнє розкриття теми, недостатнє володіння інформацією, слабо розвинені навички аналізу, планування, структурування.

Із метою оптимізації процесу навчання іноземної мови, а також активізації самостійності в контексті досліджуваної проблеми на першому й другому етапах роботи були проведені тренінгові заняття, що

включають трансформаційні вправи типу: перефразуйте почуте речення, вживаючи нові слова; замініть складнопідрядні пропозиції двома простими; не змінюючи змісту, замініть розгорнуті описи в реченнях одним словом тощо. Трансформаційні вправи дали можливість формувати навички комбінування, заміни, скорочення або розширення заданих граматичних структур. Із їхньою допомогою зросла можливість варіювання змісту повідомлення, порівняння та протиставлення досліджуваної структури раніше вивченим, складання з окремих частин цілих висловлювань з новим змістом.

Самостійна робота з текстом здійснювалася в пошуковому читанні, бо воно передбачає наявність вміння орієнтуватися в логіко-смісловій структурі тексту, вибирати з нього необхідну інформацію з певної проблеми, об'єднувати інформацію з кількох текстів на окремі теми. На цьому етапі виконувались вправи на впізнання слова за семантичною ознакою, на автоматизацію впізнання лексичних одиниць; пропонувалися підстановочні вправи, завдання для навчання роботі зі словниковою статтею; на згортання, реконструкцію, перефразування тексту тощо.

Слід зазначити, що на третьому етапі відбувається обмін зібраною інформацією, а також обговорюється передбачувана форма презентації проєкту.

На четвертому етапі подаються проєкти у формі презентації, буклету, колажу або відеоролика на задану тему.

Переваги варіювання проєктного навчання полягають у поєднанні методів активного навчання, у використанні особистісно-діяльної складової (навчання через інтерес, мотивація студентів), у практико-орієнтованій спрямованості (отримання практичного досвіду роботи у вирішенні завдань, пов'язаних із реальним контекстом професійної діяльності), у складі, що розвиває (формування професійних та особистісних якостей фахівця, що становлять його основу сучасних компетенцій). Таким чином, застосування модифікації проєктного навчання як технології самостійного вивчення матеріалу дозволяє організувати діяльність студентів з освоєння комплексу дидактичних одиниць. Дидактичні завдання, розв'язувані проєктним навчанням, враховують індивідуальні особливості та інтереси студентів, сприяють формуванню паритетних

відносин, формують навчальні навички (пошук інформації, аналіз, практичне застосування) та впливають на рівень засвоєння матеріалу, що вивчається, виховують у студентів самостійність, самоконтроль, самооцінку, дозволяють адаптуватися студентам до навчального процесу у ЗВО.

Висновки. Застосування методу проєктів у навчанні української мови як іноземної дозволяє зробити ряд висновків про позитивні сторони використання цього методу.

1. Для сучасної людини з прагматичними життєвими установками важливо вміти організувати своє життя як великий проєкт: визначати найближче завдання, запланувати далеку перспективу, розробити план дій для досягнення поставленої мети. Саме тому проєктна діяльність, як відповідна життєвій позиції в цілому, виявляється одним із найбільш ефективних способів вивчення мови.

2. Проєктивна методика сприяє підвищенню мотивації студентів: вони отримують можливість говорити про те, що їм

цікаво. У ході виконання проєкту вони вирішують не стільки навчальне, скільки реальне комунікативне завдання. Метод проєктів, ґрунтуючись на принципі «навчання у вигляді діяльності», орієнтований не стільки на розвиток пам'яті, як на розвиток мислення, розуміння, рефлексії, уяви, здатність до цілепокладання.

3. Підготовка і представлення проєкту підвищують рівень володіння різними видами мовної діяльності, оскільки студентам треба під час підготовки провести опитування, анкетування, знайти літературу на обрану тему, звертаючись до словників, інтернет-ресурсів, що розвиває пошукові можливості, збільшує словниковий запас; подати проєкт у вигляді доповіді з презентацією; при відповіді на запитання після презентації вдосконалюються вміння слухати і розуміти (рецептивна діяльність), уміння тактовно вести полеміку. Подання роботи над проєктом, як у письмовій, так і в усній формі, є ефективним засобом контролю сформованості умінь не тільки мовної компетенції, а й комунікативної, міжкультурної та соціокультурної.

Список використаних джерел

1. Абашина Н. С. Розвиток ключових життєвих компетенцій через метод проєктів / Н. С. Абашина // Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати : практико-зорієнтований зб. – Київ : Департамент, 2003. – С. 257–258.

2. Активні методи навчання. – Режим доступу : <http://users.kri.kharkov.ua/lre/bde/ukr/pedde/active.htm>. (дата звернення 10.10.2022р.)

3. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2004. – С. 77–100.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.

5. Дьюї Д. Досвід і освіта / Д. Дьюї ; [пер. з англ. Марії Василечко]. – Л. : Кальварія, 2003. – 84 с.

6. Дьюї Джон Школа й суспільство / Джон Дьюї. – М., 1924.

7. Єрмаков І. Г. Компетентнісний потенціал проєктної діяльності / І. Г. Єрмаков // Проєктна діяльність у школі / упорядн. М. Голубенко. – Київ : Шкільний світ, 2006. – С. 5–18.

8. Іонова М. І. Потенціал методу проєктів для розвитку творчої особистості. – Режим доступу : <http://www.ioso.ru/distant/projekt/meth%20project/metod%20pro.htm>. (дата звернення 10.10.2022р.)

9. Кагоров Е. В. Еще о методе проектов / Е. В. Кагоров // Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати : практично-зорієнтований збірник. – Київ : Департамент, 2003. – С. 412–416.

10. Килпатрик В. Х. Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе / В. Х. Килпатрик ; пер. с 7-го англ. изд.

Е. Н. Янжул ; с предисл. Н. В. Чехова. – Л. : Брокгауз–Ефрон, 1925. – 43 с.

11. Кримський С. Б. Проєкт і проєктування в сучасній цивілізації / С. Б. Кримський // Метод проєктів : традиції, перспективи, життєві результати : практико-зорієнтований збірник. – Київ : Департамент, 2003. – С. 6–15.

12. Огієнко О. І. Тенденції розвитку проєктної технології у зарубіжній педагогіці ХХ століття / О. І. Огієнко // Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2004. – 256 с.

13. Полат Е. С. Метод проєктів / Е. С. Полат // Вікі ЦДПУ. – Режим доступу : <http://nsk.fio.ru/festival/docs/polat.htm>. (дата звернення 15.10.2022р.)

14. Розпутна М. В. Джон Дьюї як науковець, філософ та освітянин / М. В. Розпутна // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2015. – № 7. – Режим доступу : http://www.apfs.in.ua/v7_2015/35.pdf. (дата звернення 15.10.2022р.)

References

1. Abashyna, NS 2003, "Rozvytok ključovykh zhyttievkykh kompetentsii cherez metod proiektiv". *Metod proiektiv: tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty, [Developing key life competencies through the project method]*, Kyiv: Departament, pp. 257–258.

2. *Aktyvni metody navchannia, [Active teaching methods]*, viewed 10 October 2022, <<http://users.kri.kharkov.ua/lre/bde/ukr/pedde/active.htm>>.

3. Bakhanov, KO 2004, *Innovatsiini systemy, tekhnolohii ta modeli navchannia istorii v shkoli, [Innovative systems, technologies and models of teaching history at school]*, Prosvita, Zaporizhzhia.

4. Honcharenko, S 1997, *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk, [Ukrainian pedagogical dictionary]*, Lybid, Kyiv.
5. Diui, D 2003, *Dosvid i osvita, [Experience and education]*, Translated from English by M. Vasylechko, Kalvariia, Lviv.
6. Diui D 1924, *Shkola y suspilstvo, [School and society]*, Moskva.
7. Jermakov, IG 2006, “Kompetentnisnyj potencial proektnoji dijajlnosti”, *[Competence potential of project activity]*, In M. Gholubenko (Ed.), *Proektna dijajlnistj u shkoli []*, Shkilnyj svit, Kyiv, pp. 5–18.
8. Ionova, MI n.d. *Potensial metodu proektiv dlia rozvytku tvorchoi osobystosti, [The potential of the project method for developing a creative personality]*, viewed 10 October 2022, <<http://www.ioso.ru/distant/projekt/meth%20project/metod%20pro.htm>>.
9. Kahorov, EV, 2003. “Eshche o metode proektiv”, *[More about the project method]*, *Metod proektiv: tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty : praktychno-zoriientovanyi zbirnyk*, Departament, Kyiv, pp. 412–416.
10. Kylpatryk, VKh 1925, *Metod proektiv. Prymenenye tselevoiustanovky v pedahohycheskom protsesse, [The method of projects. Application of the target setting in the pedagogical process]*, Translated from English by EN Yanzhul, Brokhauz-Efron, Lviv.
11. Krymskyi, SB 2003, “Proiekt i proiektuvannia v suchasni tsvivilizatsii”, *[Project and projecting in modern civilization]*, *Metod proektiv : tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty*, Departament, Kyiv, pp. 6–15.
12. Ohiienko, OI 2004, “Tendentsii rozvytku proiektnoi tekhnolohii u zarubizhni pedahohitsi XX stolittia”, *[Trends in the development of project technology in foreign pedagogy of the XX century]*, In OM Piekhoty, ed. *Osvitni tekhnolohii*, A.S.K, Kyiv.
13. Polat, ES “Metod proektiv”, *[Project method]*, WIKI CDPI, viewed 15 October 2022 , <<http://nsk.fio.ru/festival/docs/polat.htm>>.
14. Rozputna, MV, 2015, “Dzhon Diui yak naukovec, filosof ta osvitiianyn”, *[John Dewey as a scientist, philosopher and educator]*, *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. Iss. 7, viewed 15 October 2022 , <http://www.apfs.in.ua/v7_2015/35.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2022 р.